

Eenhandig koffer

Handig werken in de les

Onderzoek in het kader van de opleiding Master SEN

Gemma Janssen

Studentnummer 2149466

Begeleid door drs. Aleid Beets Kessens

Mei 2011

Samenvatting		4
Introductie		6
Hoofdstuk 1	Mijn onderzoeksvraag	8
Hoofdstuk 2	Onderbouwing vanuit de literatuur	10
2.1	Cerebrale parese met een unilaterale vorm	
2.1.1	Gevolgen van CP voor de ontwikkelingsmogelijkheden	
2.1.2	Analyse problemen in de les	
2.2	Een puber met CP wat gaat er in hem om?	12
2.2.1	Ontwikkeling van het puberbrein	
2.2.2	Een puber met CP	
2.2.3	Gedrag van pubers met CP	
2.3	Beschouwing	15
Hoofdstuk 3	Opbouw van het onderzoek	17
3.1	Inleiding	
3.2	De onderzoeksgroep	
3.3	De aanpak	18
3.4	Ethiek en validiteit	19
Hoofdstuk 4	Datagegevens verzamelen	20
4.1	Interventies op orthopedagogisch en orthodidactisch niveau	21
4.1.1	Leerlingen	
4.1.2	Ergotherapeuten, leerkrachten, ambulant begeleiders	
4.2	Aanpassingen in materialen, gereedschappen omgevingsfactoren	25
4.2.1	Leerlingen	
4.2.2	Ergotherapeuten, leerkrachten, ambulant begeleiders, orthoteek ambulante begeleiding	
4.3	Implementeren aanpassingen	

	van het onderzoek	27
5.1 Conclusies uit het onderzoek		
5.1.1 Interventies op orthopedagogisch en orthodidactisch niveau		
5.1.2 Aanpassingen in materialen, gereedschappen en omgevingsfactoren		
5.2 Nieuwe visies, nieuwe gezichtspunten		28
5.3 Belang van de uitkomsten		30
5.4 Conclusies en aanbevelingen		
5.4.1 interventies		
5.4.2 Eenhandig koffer		
Hoofdstuk 6	Evaluatie	33
Literatuurlijst		37
Bijlagen		39
Bijlage 1	Enquêteformulier leerlingen	
Bijlage 2	Enquêteformulier ergotherapeuten, leerkrachten, ambulant begeleiders	
Bijlage 3	Aanpassingen in gereedschappen en materialen	

Tweehandig werken in de les is voor een leerling¹ met een beperking niet altijd mogelijk. Als ambulant begeleider probeer je in je werk ervoor te zorgen dat de leerling met een beperking zo zelfstandig mogelijk kan functioneren in het regulier onderwijs. Je bent als ambulant begeleider voortdurend op zoek naar manieren en aanpassingen om aan maatwerk te kunnen voldoen.

Dit onderzoek is gericht op het verhogen van de autonomie van de leerling met Cerebrale Parese met de unilaterale vorm (voorts in dit onderzoek genoemd: leerling met CP) en het verbeteren van het eigen handelen van mij als ambulant begeleider.

Mijn onderzoeksvraag daarbij heb ik als volgt geformuleerd: Wat hebben leerlingen tussen de 12 en 18 jaar met één handfunctie (oorzaak CP) nodig om autonoom te kunnen functioneren in het onderwijs bij de vakken wiskunde, techniek, schrijven, koken, tekenen en handvaardigheid?

Om een goed beeld te krijgen van hoe een leerling met CP zich ontwikkelt, wordt er in dit onderzoek eerst een theoretische onderbouwing gegeven. Een leerling in deze leeftijd met CP kan mogelijk kampen met problemen op sociaal emotioneel gebied, cognitief gebied en in mindere mate op motorisch gebied. Om de juiste begeleiding toe te kunnen passen is in dit onderzoek ook omschreven hoe een puber zich ontwikkelt en welke problematiek erbij komt kijken als je puber bent en CP hebt.

Er is voorts onderzoek gedaan door middel van enquêtes naar de mogelijkheden en beperkingen die leerlingen tegenkomen bij de praktische lessen. De leerlingen konden hierbij aangeven wat zij als prettige begeleiding ervaren. De leerkrachten, ergotherapeuten en ambulant begeleiders werden ondervraagd op hun ervaringen in het begeleiden van deze doelgroep.

Door de literatuur en het praktijkonderzoek en mijn eigen ideeën en ervaringen met elkaar te vergelijken en te analyseren, eindig ik mijn onderzoek met een reeks van

¹ De leerling: in dit onderzoek genoemd als -hij -. Waar -hij- staat kan ook -zij- gelezen worden.

ten leiden dat de leerling met CP door

ontwikkelen.

functioneren bij de praktische lessen als:

- hij zich begrepen voelt ;
- hij zich in de groep opgenomen voelt.;
- hij kan werken op zijn eigen tempo en zijn kwaliteiten kan inzetten op de juiste momenten.
- hij een duidelijke structuur geboden krijgt;
- hij gebruik kan maken van zinvolle aanpassingen die van tevoren zijn besproken met de leerling;
- er rekening wordt gehouden met zijn beperkingen.

Daarnaast heb ik een lijst met orthopedagogische en orthodidactische interventies en aanpassingen van gereedschappen en materialen toegevoegd.

Ten slotte heb ik aanbevelingen gedaan voor de begeleiding van de docenten in het regulier onderwijs. Als zij door de ambulante begeleiding de stappen van ~~on~~bewust onbekwaam~~on~~ naar ~~on~~bewust bekwaam~~on~~ kunnen maken komt dit de leerling met CP ten goede.

PDF
Complete

Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

Al vele jaren werk ik in het mytylonderwijs. Om precies te zijn 24 ½ jaar. Daarvan heb ik 10 jaar voor een groep op de Mytyschool gestaan en de laatste 14 jaar werk ik als ambulant begeleider in het voortgezet onderwijs.

Ik heb altijd met veel enthousiasme in dit speciale onderwijs gewerkt. Er wordt veel gevraagd van je creativiteit en inventiviteit als leerkracht /ambulant begeleider. Er was en is geen enkele methode die aansluit bij deze doelgroep. Altijd moet je bekijken hoe je ervoor kunt zorgen dat de leerling met deze specifieke beperking, zich op zijn eigen manier kan ontwikkelen. Deze manier van werken heeft mij altijd gelegen. De slogan voor het onderwijs: *iedere dag anders* geldt voor het mytylonderwijs zeker, de aanvulling die je bij deze slogan zou kunnen maken is: *iedere dag anders, iedere leerling andersé* .

In mijn manier van begeleiden heb ik altijd de doelen zelfstandigheid en zelfredzaamheid bovenaan staan.

Als een leerling zelfstandig kan werken aan een opdracht, zie je zijn gevoel voor eigenwaarde stijgen. De autonomie van de leerling wordt daarmee erg vergroot. Iedere keer als je ontdekt dat de leerling waar je mee werkt deze zelfstandigheid en zelfredzaamheid ontwikkelt, geeft mij dat enorme voldoening.

Deze manier van werken met leerlingen kan alleen goed verlopen als je voortdurend in gesprek blijft met de leerling. Welke stap kan hij maken? Wil en kan de leerling keuzes maken? Waarop zijn de keuzes gebaseerd? Wat is belangrijk voor de leerling? Hoe voelt de leerling zich in de klas? Praat hij met leeftijdgenoten over zijn beperking? Wat doet hij in de vrije tijd?

Daarnaast vind ik het erg belangrijk om in overleg te zijn met leerling, ouders, therapeuten, docenten, orthopedagoog en revalidatiearts. Alleen dan kun je op een goede manier keuzes maken. Deze interdisciplinaire manier van werken vind ik erg prettig. Je blijft elkaar prikkelen, ondersteunen, aansturen waardoor je òscherpòblijft en niet in een soort van routine gaat werken wat naar mijn idee niet kan en mag in de begeleiding van deze leerlingen.

Wat drijft mij nu om dit onderzoek te gaan doen?

PDF
Complete

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

et een unilaterale Cerebrale Parese met
r in dit onderzoek leerlingen met CP.

gezet onderwijs, loopt tegen heel veel
problemen aan. Hoe houd je een liniaal vast en trek je een lijn? Hoe pak je snel je
rugzak in? Alle tweehandige activiteiten bij de handvaardigheidsles, techniekles, zoals
knippen, boren, zagen kunnen problemen en / of vragen opleveren. Hoe voelt een
leerling met deze beperking zich op een reguliere school? Hoe gaat hij om met zijn
beperking?

Als ambulant begeleider zorg ik voor maatwerk. Iedere keer opnieuw bekijk ik samen
met de leerling (en overige disciplines) hoe de wiskundeles, handvaardigheidsles,
tekenles, techniekles aangepast kan worden zodat de leerling deze zo zelfstandig
mogelijk kan uitvoeren.

Zo heb ik in de loop van de jaren een aantal verschillende interventies toegepast. Ik
zou het voor mijzelf maar ook voor mijn collega's prettig vinden om een verzameling
van interventies bij elkaar te zetten, zodat niet iedereen steeds opnieuw het wiel
hoeft uit te vinden.

Uit de praktijk:

Een docent handvaardigheid geeft aan dat Job niet mee kan doen met de les. De leerlingen in de 1e klas Havo moeten hun eigen naam uitzagen, schuren en schilderen. Job kan dit niet, hij kan maar één hand inzetten, stelt de docent. Als ambulant begeleider probeer ik de docent uit te leggen wat het voor Job betekent om wél mee te kunnen doen. Tijdens de handvaardigheidles wordt Job enorm geconfronteerd met zijn beperking. Als we dan net dáár in die veilige les hem leren dat ook hij aan deze opdracht kan werken, dan kan hij naast dat hij een werkstuk maakt, ook werken aan de verwerking van zijn beperking. Samen zochten we een oplossing, Job mocht zijn naam uit tempex uitsnijden met een verhitte ijzerdraad. Doordat hij de tempex vastzette in een lijmkleem, kon hij zijn werkstuk opschilderen. Ook zijn naam kwam mooi opgeschilderd in de vitrine te staanÉ ..

We willen leerlingen vanaf de eerste klas zelfstandigheid, autonomie, zelfredzaamheid, zich competent voelen, ontwikkelen. Dit gebeurt op veel verschillende manieren. Stap voor stap proberen wij: docenten, opvoeders, begeleiders hier vorm aan te geven samen met de leerling en de ouders. Feit is dat leerlingen met CP een andere weg bewandelen naar autonomie en zelfredzaamheid. Uit eigen ervaring weet ik dat elke ambulant begeleider, elke leerkracht, elke begeleider steeds opnieuw het wiel aan het uitvinden is. Ik wil alle kennis en expertise rondom deze problematiek bundelen zodat je daaruit kunt putten en van daaruit de begeleiding kunt toespitsen op maatwerk.

De meeste vragen van leerlingen en leerkrachten die aan mij gesteld worden komen voort uit de vakken wiskunde, techniek, schrijven, tekenen en handvaardigheid. Vandaar dat mijn onderzoeksvraag is:

Wat hebben leerlingen tussen de 12 en 18 jaar met één handfunctie (oorzaak CP) nodig om autonoom te kunnen functioneren in het onderwijs bij de vakken wiskunde, techniek, schrijven, koken, tekenen en handvaardigheid?

e van mijn onderzoek ontstaan is,

pen bij het vinden van die ene

aanpassing die die ene leerling met één handfunctie in zijn klas nodig heeft.

Door alle kennis en ervaringen van de ondervraagde leerlingen, docenten, ambulant begeleiders en therapeuten te bundelen, zou je deze kennis / expertise toegankelijk kunnen maken voor meerdere leerlingen en docenten.

Essentieel voor mij bij deze verzameling is, dat je als begeleider niet zomaar iets uit de kast trekt, maar dat het altijd maatwerk blijft.

Hoe kun je nu een goede verzameling maken, waar moet je allemaal rekening mee houden? Hierop hoop ik antwoord op te krijgen bij de volgende deelvragen in hoofdstuk 2.

- Hoe ontwikkelt een jongere zich in de leeftijd van 12 en 18 jaar?
- Hoe ontwikkelt een jongere met CP in de leeftijd van 12-18 jaar zich?
- Wat is CP? Wat houdt de unilaterale vorm in?
- Wat zijn de gevolgen van CP in het algemeen voor het dagelijks functioneren van de jongere?
- Welke interventies zet een docent nu al in bij de verschillende onderdelen binnen de lessen wiskunde, techniek, schrijven tekenen en handvaardigheid?
- Welke materialen zijn er nu aanwezig op de dienst ambulante begeleiding?

2.1 Cerebrale parese met een unilaterale vorm

De leerlingen die ik vaak tegenkom in het regulier voortgezet onderwijs zijn leerlingen waarbij aan één lichaamszijde een arm en been is aangedaan. In dossiers zie je de term hemiparese of hemiplegie vaak staan. De huidige term hiervoor is Cerebrale parese met een unilaterale vorm.

Dit betekent dat de hersenen aan één zijde zijn aangedaan. Oorzaak voor deze hersenverlamming aan één zijde kan zijn:

- zuurstof gebrek voor, tijdens of na de geboorte;
- te vroeg geboren;
- herseninfarct of hersenbloeding;
- infectie;
- ongeval.

Naast verzwakking van de spieren heeft de spastische parese ook uiterlijke kenmerken. De mate van spasticiteit verschilt per kind en per lichaamsdeel. Het ene kind met CP heeft een ernstig spastische arm en hand en licht spastisch been en het andere kind heeft een licht spastische arm en hand en een ernstig spastisch been. Soms merkt of ziet de omgeving niet veel aan het kind. Dat is afhankelijk van de ernst en de plaats van de hersenbeschadiging.

Becher, Gorter en Vermeulen (2009) omschrijven Cerebrale Parese als volgt:

- *CP wordt gedefinieerd als een groep blijvende aandoeningen van de ontwikkeling van houding en beweging, die beperkingen in activiteiten veroorzaakt en die toegeschreven wordt aan niet progressieve verstoringen die optreden in de zich ontwikkelende hersenen van een foetus of baby. De houdings- en bewegingsstoornissen van het bewegingsapparaat, stoornissen van sensoriek, secundaire stoornissen van het bewegingsapparaat, stoornissen van perceptie, cognitie, communicatie en gedrag en van epilepsie.-*

gsmogelijkheden

et kind worden bepaald door de
cognitieve mogelijkheden, de sociaal-emotionele ontwikkeling en in mindere mate
door de motorische beperkingen.

Motorische vaardigheden beïnvloeden de uitslag van intelligentietesten (bijv. WISC
III), in verband met de performale en verbale profielopbouw. Bij kinderen met CP is
er mogelijk sprake van een significante discrepantie tussen de performale en verbale
intelligentie.

De visuele perceptiestoornissen en de motorische beperkingen beïnvloeden met
name de performale vaardigheden negatief.

Leerstoornissen, gebaseerd op gedeeltelijk cognitieve defecten komen frequent voor
bij kinderen met cerebrale parese, zoals dyspraxie, dyscalculie, dyslexie en
problemen met de oog-hand coördinatie. Deze zijn vaak moeilijk te herkennen bij het
gelijktijdig voorkomen van ernstige problemen op het gebied van taal en
communicatie. Tevens is er frequent sprake van AD(H)D en/of stoornissen in het
autistisch spectrum.

2.1.2 Analyse problemen in de les

Het is erg belangrijk bij de begeleiding van een leerling met CP om te achterhalen
waardoor problemen in de les ontstaan. Eén of enkele van bovenstaande gevolgen
van CP kunnen er aan ten grondslag liggen. Er moet dus eerst een goede analyse
van het probleem gemaakt worden alvorens er aanpassingen of interventies worden
toegepast. Deze analyse kan soms door de docent maar zal meestal door een
ergotherapeut, gedragsdeskundige in samenspraak met een ambulant begeleider
gemaakt moeten worden.

Uit de praktijk:

*Ellen is stil in de handvaardigheidles. Ze zijn bezig met houtbewerking. Enkele van
haar klasgenootjes helpen haar iedere les heel enthousiast. Ellen hoeft maar te
vertellen hoe ze het wil hebben en ze halen of ze maken het voor haar.*

*De docent heeft geen problemen met Ellen. Hij snapt niet dat Ellen laatst moest
huilen toen ze een 7 kreeg voor haar werkstuk. Bij een gesprekje met de ambulant*

PDF
Complete

Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

g verdrietig dat ze ~~n~~iks kan. Altijd moet
tjes heel aardig, maar hoe meer ze haar
gegeven is de ambulant begeleider naar

de docent gegaan. Samen hebben ze gekeken hoe de volgende opdracht voor Ellen
zo aangepast kan worden dat zij zoveel mogelijk zelfstandig kan werken. Ellen werd
gevraagd om mee te denken in de aanpassingen. Voor het volgende werkstuk kreeg
Ellen een 7. Ze stond erbij te stralen.

2.2 Een puber met CP wat gaat er in hem om?

Als je een leerling in het voortgezet onderwijs vraagt: Hoe gaat het met je, dan zegt
hij 9 van de 10 keer: rGoed. Bij doorvragen komen er vaak wel een paar zaken op
tafel.

Wat gaat er om in een jongere tussen de 12 en 18 jaar? Wil hij wel geholpen
worden? Moet je als begeleider alleen afgaan op vragen van hem? In hoeverre moet
je sturen als begeleider? Welke signalen geeft deze leerling af? Wanneer begeleid je
een leerling tussen de 12 en 18 jaar goed? Overziet hij de problemen waar hij
tegenaan loopt?

2.2.1 Ontwikkeling van het puberbrein

Over de ontwikkeling van het puberbrein is de laatste tijd veel onderzoek gedaan en
is men in het onderwijs tot andere inzichten gekomen. Het puberbrein ligt onder de
loep.

Huub Nelis en Yvonne van Sark (2009)

*Eeuwenlang dacht iedereen dat het brein van de mens aan het einde van de
kindertijd wel volgroeid was. Maar uit recent hersenonderzoek blijkt nu dat de
hersenen van het 10^e tot het 25^e levensjaar nog volop in ontwikkeling zijn. De
ontwikkeling van het puberbrein is te vergelijken met de geleidelijke groei van
een weggennetwerk. Smalle kronkelweggetjes die alleen nog te voet
begaanbaar zijn groeien uit tot steeds bredere en gladdere wegen. Eigenlijk
zijn de hersenen van jongeren continu ~~in~~der construction. De hersenen
groeien als het ware van achteren naar voren. Maar juist de voorste
hersendelen, waar het controlecentrum zetelt, hebben dan nog een lange weg
te gaan. En dat heeft grote consequenties voor het gedrag van pubers en*

de emotiegebieden in de hersenen al
het nog weinig voor het zeggen.

Dick Swaab schrijft in *Wij zijn ons brein* (2010) over de begeleiding van pubers het volgende:

De ouders moeten in de periode waarin de Pre frontale cortex van de pubers nog onrijp zijn, zorgen voor de planning, organisatie, de morele kaders en de grenzen van het kind.

In het huidige onderwijs wordt veel gevraagd van de zelfstandigheid van het kind. Dit rijmt eigenlijk niet met de hersenontwikkeling van de puber. Zij vragen eigenlijk ook van hun docenten en begeleiders dat zij zorgen voor de planning en organisatie, de morele kaders en de grenzen.

2.2.2 Een puber met CP

De puberteit is geen gemakkelijke fase. Jongeren zijn heel onzeker over hun eigen lichaam en wat daar ineens allemaal op en aan groeit. Tot overmaat van ramp horen daar ook ongemakken als jeugdpuistjes bij, en dat terwijl jongeren in deze levensfase, indruk willen maken op leeftijdgenoten.

Als je daarbij ook nog een lichamelijke beperking hebt, kan het niet anders zijn dan dat deze leerling het niet gemakkelijk heeft. Aan de ene kant wil je je los maken van je ouders / begeleiders, je wilt laten zien dat je een zelfstandig mens bent dat autonoom kan functioneren en aan de andere kant heb je die volwassene hard nodig, zeker als je een beperking hebt.

Van Loen en Verheijden (2002): *Aan de ene kant hebben kinderen met een CP te maken met gevoelens van frustratie, jaloezie, onzekerheid en eenzaamheid die het gevolg zijn van hun motorische beperkingen aan de andere kant zijn de sociale vaardigheden waarover ze moeten beschikken om hun gevoelens te verwerken en op sociaal aanvaardbare wijze te uiten lang niet altijd paraat.*

Deze gevoelens van frustratie kunnen verminderd worden door de leerling zo zelfstandig mogelijk te laten functioneren. Door goed overleg met leerling, ouders, leerkrachten/docenten, therapeuten en arts en met inzet van hulpmiddelen, stimulans, interventies, compensaties is het verminderen van frustraties naar mijn idee haalbaar. Ik trek de conclusie uit de hierboven beschreven literatuur dat het overleg met de leerling bovenaan moet komen te staan. Daarnaast zullen ouders en

2.2.3 Gedrag van pubers met CP

Er is onderzoek gedaan naar gedrag bij kinderen met een CP bij de afdeling Klinische en ontwikkelingspsychologie van de Rijksuniversiteit Groningen (2001). Doelen van het onderzoek waren: Het gedrag van kinderen met CP in kaart te brengen en meer inzicht krijgen in de problemen die ouders bij de opvoeding van deze kinderen ervaren. Er waren 167 kinderen met een CP bij betrokken in de leeftijd van 2 ÷ 19 jaar.

Enkele voor mijn onderzoek opmerkelijke conclusies zijn:

- Externaliserend probleemgedrag komt vaker voor bij kinderen met CP en is dusdanig ernstig dat van een gedragsstoornis gesproken kan worden. Het gedrag hangt het sterkst samen met de mate waarin het kind belemmerd wordt in het uitvoeren van veel voorkomende dagelijkse activiteiten. Daarnaast hangt het probleemgedrag samen met geslacht. Externaliserend gedrag komt vaker voor bij jongens dan bij meisjes.

Deze conclusie heb ik er uit gehaald, omdat het wijst op de mate van de belemmering. De mate van belemmering kun je verkleinen door samen met de leerling oplossingen, aanpassingen te zoeken voor deze belemmering. Als dit dan lukt, zal ook het externaliserend probleemgedrag kunnen verminderen.

- Internaliserend probleemgedrag komt vaker voor bij kinderen tussen de 12 en 18 jaar. Ze blijken angstiger te zijn en zich sneller terug te trekken dan de jongere kinderen met CP. Ook klagen de oudere kinderen meer over de lichamelijke klachten.

Dit gedrag zie ik erg vaak bij de leerlingen die ik begeleid. Ik hoop met mijn onderzoek voldoende interventies te vinden en uiteindelijk aan te kunnen bieden, om dit gedrag te minimaliseren.

(Becher, Gorter, Vermeulen 2009) ÷De onderliggende diffuse hemisfeerschade vormt vaak de organische basis waarop deze problemen zich kunnen ontwikkelen. De literatuur spreekt van Dual diagnoses: psychiatrische problemen bij ontwikkelingsstoornissen.÷

- Sociale interactie ÷ en communicatieproblemen. Kinderen kunnen ongevoelig lijken omdat ze niet goed weten hoe ze op complexe situaties moeten

hebben duidelijke problemen in de sociaal. In bekende situaties en bij al.

Dit is erg belangrijk om te weten bij een leerling die de overstap maakt van de basisschool naar het voortgezet onderwijs. Een leerling met CP die constant moet schakelen van de ene naar de andere docent. Of voor een leerling met CP in de bovenbouw, die ieder uur in een andere samengestelde groep/cluster zit met een andere docent. Het is zaak dat alle docenten van dit probleem bij deze leerlingen goed op de hoogte zijn.

Meihuizen beschrijft het belang van het betrekken van de leerling bij het zoeken naar oplossingen als volgt:

ën het algemeen is het van belang dat het kind en de ouders worden betrokken bij het formuleren van het probleem en bij het bedenken van mogelijke oplossingen. Centraal bij het opstellen van behandeldoelen staat het ontwikkelingsperspectief van het kind met CP, de dagelijkse vaardigheden en maatschappelijke participatie. Dit kan vrijwel nooit bereikt worden als de behandeling alleen gericht is op het kind, ook de omgeving moet daarbij worden betrokken.ô

Kinderrevalidatie (2009 M.J. Meihuizen-de Regt et al)

Deze theoretische onderlegger kun je ook inzetten bij je doelen voor het onderwijs bij een leerling met CP. Het opstellen van de behandeldoelen kun je doortrekken naar de onderwijspraktijk, immers ook daar ben je bezig met de leerling klaar te stomen voor de participatie aan de maatschappij. Het is van belang dat je als professional op de eerste plaats de leerling met CP betreft bij zijn eigen doelen. Pas dan kun je een leerling autonomie laten ontwikkelen. Je moet als docent wel goed op de hoogte zijn van de mogelijkheden en onmogelijkheden van de leerling. Kennis rondom het ziektebeeld is dus erg belangrijk.

2.3 Beschouwing

Na het bestuderen van de literatuur, ben ik bevestigd in mijn ideeën over de begeleiding van leerlingen met CP tijdens de praktische lessen. Even een aanpassing uit de kast trekken biedt geen uitkomst voor deze leerling. Je moet

et in een uitzonderingspositie zet, je moet
ng inzit.
n. Het gevaar van een koffer met
aanpassingen is dat je geen maatwerk biedt aan de leerling. De aanpassingen zijn er vooral op gericht om de motorische problematiek te ondersteunen, maar ik omschrijf in dit hoofdstuk dat de sociaal emotionele ontwikkeling en de cognitieve ontwikkeling veel complexer zijn dan de motorische ontwikkeling. Is het wellicht niet verstandiger om alleen *aanbevelingen* op deze twee gebieden te schrijven? Ik hoop dat de enquête en de interviews mij hier inzicht in geven. In hoofdstuk 3 omschrijf ik hoe ik dit onderzoek in elkaar ga zetten.

3.1 Inleiding

Dit onderzoek heeft kenmerken van een actieonderzoek (Kallenberg, Koster, Onstenk, Scheepsma 2007) en is gericht op het verbeteren van het eigen handelen van mij als ambulant begeleider en is bedoeld om een verzameling van aanpassingen te maken, op het gebied van:

- orthopedagogische en orthodidactische interventies
- gereedschap
- materialen
- omgevingsfactoren

voor docenten, ergotherapeuten en ambulant begeleiders die werken met deze doelgroep.

De verzameling die aan het einde van mijn onderzoek ontstaat, ondersteunt, prikkelt en helpt bij het vinden van die ene aanpassing die die ene leerling met één handfunctie in zijn klas nodig heeft.

Door alle kennis en ervaringen van de ondervraagde leerlingen, docenten, ambulant begeleiders en therapeuten te verzamelen en te bundelen, is deze kennis / expertise toegankelijk voor meerdere leerlingen en docenten.

Zowel de leerling, de leerkracht, ambulant begeleider als de ergotherapeuten zijn benieuwd naar de uitkomsten van dit onderzoek. De leerling hoopt nieuwe interventies te vinden die hem zelfstandig kunnen maken in het onderwijs, de overigen zijn benieuwd naar hoe de leerling reageert op interventies en waarmee of op welke manier de leerling het beste ondersteund kan worden.

3.2 De onderzoeksgroep

Bovenstaande kan ik alleen bereiken als ik vanuit meerdere invalshoeken, de zogenaamde triangulatie (Harinck 2007), dit ga onderzoeken. In hoofdstuk 1 omschreef ik dat ik het belangrijk vind om tijdens mijn begeleiding in overleg te gaan met de leerling. In het onderzoek wil ik dan ook zeker de leerlingen met CP uit het

de leerling weten welke manier van
: wil ik weten welke aanpassingen hem
assingen hij zelf bedacht heeft bij
problemen waar hij tegenaan liep. Dit ga ik onderzoeken met een enquête.

Daarnaast wil ik leerkrachten en ergotherapeuten van mytylschool Gabriel en van de ambulante dienst vragen naar hun ervaringen. Welke interventies, gereedschappen en materialen hebben succes? Dit ga ik onderzoeken met een enquête en door middel van een interview met een ambulant begeleider.

Ook ga ik zoeken naar aanpassingen die nu op de ambulante dienst, in de klassen, bij de ergotherapeuten te vinden zijn.

3.3 De aanpak

In hoofdstuk 2.3 omschrijf ik dat de problemen waar de leerlingen met CP tegenaan lopen een combinatie van motorische, cognitieve en sociaal emotionele achtergrond hebben. Becher, Gorter en Vermeulen (2009) leggen hierbij ook nog de nadruk op de problemen als volgt neer:

6 Het is in ieder geval van belang zich te realiseren dat voor de totale ontwikkelingsmogelijkheden van het kind en de functionele prognose eerder de cognitieve stoornissen en de emotionele gedragsproblemen bepalend zijn dan de motorische stoornissen.6

De vragen van de enquête en de interviews wil ik daarom in twee hoofdgroepen verdelen.

1. Interventies op orthopedagogisch en orthodidactisch niveau
2. Aanpassingen in materialen, gereedschappen en omgevingsfactoren.
Belangrijk om te weten is daarbij met welk doel er voor deze aanpassing / interventie/ methode gekozen is. Met andere woorden: welke problemen voor deze oplossing van belang waren. Problemen op cognitief gebied en/of in de sociaal emotionele ontwikkeling en/of door de motorische beperkingen.

te samengesteld (zie bijlage 1) dan voor de ergotherapeuten. (zie bijlage 2) hun beleving gevraagd. Dus hoe zij kijken naar de benadering van de docenten. Wat zij van bepaalde aanpassingen en werkwijzen vinden. De terminologie orthopedagogische en orthodidactische heb ik op deze manier in de enquête voor de leerlingen weggelaten. Kun je hier kort aangeven wat het doel ervan is. Dat doe je ook mooi bij punt 2.

De gegevens uit de enquêtes en de interventies en aanpassingen die ik binnen de ambulante dienst en in de klassen en bij de ergotherapeuten vind ga ik rubriceren naar bovenstaande punten 1 en 2.

3.4 Ethiek en validiteit

Voor het onderzoek is toestemming gevraagd aan de leerlingen en hun ouders. Bij deze ethische verantwoording wordt rekening gehouden met de voorwaarden en garanties zoals deze beschreven zijn in 'Ontwikkeling door onderzoek' (2007). Voor dit onderzoek houdt dat het volgende in:

- De leerlingen, docenten, ergotherapeuten en ambulant begeleiders, blijven anoniem.
- Alle persoonlijke informatie zal vertrouwelijk behandeld worden.

De vragen in het interview en de vragenlijsten zijn dusdanig samengesteld dat alle aspecten die relevant zijn voorkomen. De lijsten leg ik voor aan enkele critical friends om zo te achterhalen of de formuleringen correct worden begrepen.

Doordat ik verschillende bronnen en instrumenten gebruik of verschillende invalshoeken en benaderingen gebruik (Kallenberg et al) krijg ik een duidelijk beeld rondom mijn onderzoeksvraag. Dit beeld ga ik in hoofdstuk 4 analyseren.

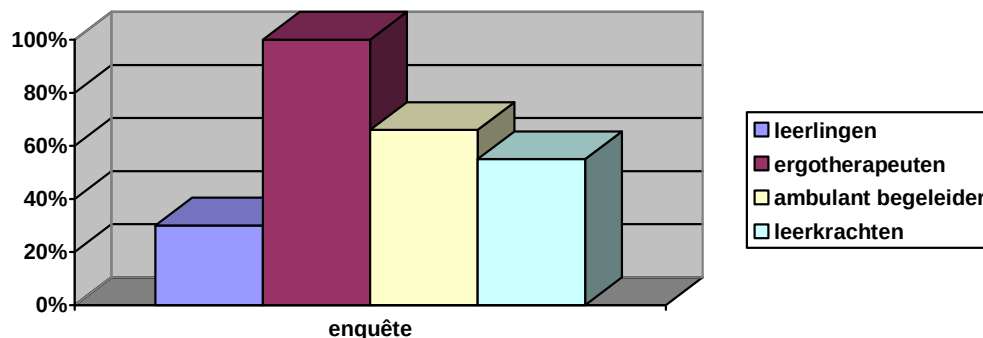
Uit de praktijk:

Peter zit in VMBO B 2e klas. In een gesprek met hem geeft hij aan dat hij géén aanpassingen wil. ~~Ik~~ wil gewoon, gewoon zijn net als alle anderen. De docent handvaardigheid zit met de handen in het haar. Zij gaf bij de ambulant begeleider aan dat Peter niets in zijn les doet en boos voor zich uit zit te kijken. Samen hebben ze gekeken naar aanpassingen die nauwelijks opvallen, waarmee ze Peter wel aan het werk kunnen krijgen. De ambulant begeleider en docent hebben gekozen voor een opdracht met groepswork. Volgens bepaalde stappen moesten de leerlingen een plan maken, waarin verschillende werkvormen en ieders kwaliteiten naar boven zouden komen. Peter ging actief aan het werk met een medeleerling om een ontwerp te maken aan de computer.

In dit hoofdstuk worden de gegevens die verkregen zijn uit de vragenformulieren en uit het inventariseren van de materialen die aanwezig op de ambulante dienst van de Mytyschool geïnterviewd en per categorie bij elkaar gezet.

Verwijderd: Gabriel

In totaal heb ik 20 enquêteformulieren verstuurd (zie bijlage 1 en 2). Daarvan heb ik in totaal 13 formulieren terug gekregen. In het schema is te zien hoeveel ik er per doelgroep heb terug gekregen.

sch heb ik niet losgekoppeld. De benadering van de leerlingen en de manier waarop, zijn erg nauw met elkaar verweven. De vragen en antwoorden waren dusdanig opgesteld dat het niet verhelderend zou werken om dit uit elkaar te halen.

4.1.1 Leerlingen

Ik heb negen leerlingen met CP uit het regulier onderwijs aangeschreven. Van drie leerlingen heb ik de vragenlijst terug gekregen. Twee leerlingen zitten op het Voortgezet Middelbaar Beroeps Onderwijs, één leerling op het Middelbaar Beroeps Onderwijs.

Wiskunde

Van de drie leerlingen gaven er twee aan moeite te hebben met wiskunde. Ze gaven aan de stof niet te snappen en moeite te hebben bij het tekenen. Ze hadden baat bij antislip materiaal wat onder de geo driehoek en liniaal is geplakt. Ze geven aan dat ze van de docenten extra uitleg nodig hebben en baat hebben bij begrip voor hun beperking.

Handvaardigheid tekenen

De leerlingen gaven aan dat zij weinig moeite hadden met de handvaardigheidles en met de tekenles. Vooral tekenen levert geen problemen op. Een leerling gaf aan dat een docent een tas met (aangepast) gereedschap had aangeschaft, waar hij en ook andere leerlingen in de klas baat bij hadden.

Koken

Een leerling had nooit kookles gehad. De andere twee leerlingen wel. Ze vinden kookles leuk, ze gaven allebei aan moeite te hebben met snijden en met optillen en afgieten van pannen. Ook merken ze tijdens de les dat ze langzamer zijn dan anderen leerlingen. Zij ervaren dit niet als een probleem.

Schrijven

Eén leerling typt alles en heeft de werkboeken ook op de laptop staan. De andere twee leerlingen schrijven alles, zij ervaren geen problemen bij de schriftelijke verwerking.

verschillende zaken naar voren. Op de vraag of ze aan alle onderdelen van de praktische lessen deel kunnen nemen antwoordden ze alle drie nee. Zij ervaren dit echter alle drie niet als probleem, zij geven aan dat ze de lessen als gemakkelijk ervaren. Twee leerlingen geven aan dat docenten met hen overleggen over tweehandig werken, bij één leerling gebeurde dat nooit. Alle drie de leerlingen worden geholpen door medeleerlingen. Eén leerling voelt zich niet op zijn gemak tussen de andere leerlingen, één leerling voelde geen persoonlijke belemmeringen. Ze gaven alledrie aan dat alle docenten goed op de hoogte zijn van hun diagnose, dat zij overleggen over wat de leerling kan en niet kan (hierbij spreekt één leerling zich tegen) en dat de docent begrip heeft voor de situatie. Alle drie geven ze aan dat de docent ze stimuleert tot zelfstandig werken.

4.1.2 Ergotherapeuten, leerkrachten en ambulant begeleiders

Ik heb vier ergotherapeuten aangeschreven. Twee van deze therapeuten werken bij de ambulante dienst. De andere twee werken bij de VSO leerlingen van Mytyschool Gabriel. Van alle vier de therapeuten heb ik de vragenlijst (bijlage 2) teruggekregen. Ik heb drie ambulant begeleiders aangeschreven die werkzaam zijn in het regulier onderwijs en ervaring hebben met het werken met leerlingen met CP. Twee ambulant begeleiders hebben gereageerd.

Aan zeven leerkrachten die werkzaam zijn op het VSO van de Mytyschool is gevraagd of zij de lijst met vragen door willen nemen. Van vier leerkrachten heb ik de lijst ingevuld terug gekregen.

Verwijderd: I Gabriël

De enquête voor ergotherapeuten, leerkrachten en ambulant begeleiders is voor alledrie de disciplines dezelfde. Alle disciplines zijn verbonden aan de Mytyschool. Dit is een samenvatting van de 13 formulieren die ik terug heb gekregen.

Elf mensen gaven aan ooit zelf aanpassingen bedacht te hebben voor een leerling met CP. Zij gaven vijf maal aan dat leerlingen zelf aanpassingen bedenken.

Eén leerkracht heeft alleen de eerste en de laatste bladzijde ingevuld, omdat hij van de praktische vakken alleen wiskunde geeft. Hij gaf aan weinig stil te staan bij de

ergotherapeut inschakelt als de leerling
het denken gezet.
met invullen van de enquête omdat ze

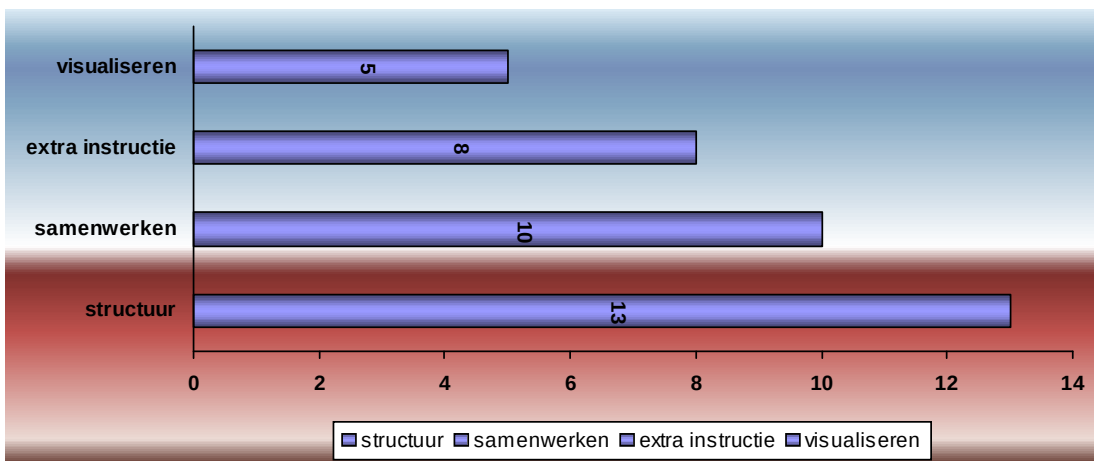
weinig ervaring hebben met leerlingen met CP.

Verder gaven alle dertien personen aan goed op de hoogte te zijn van de diagnose en de mogelijkheden van de leerling. Eén leerkracht gaf aan nooit te overleggen met andere disciplines om aanpassingen uit te proberen of toe te passen.

Bij alle disciplines werd wisselend bij alle praktische vakken aangegeven dat de structuur voor de leerling duidelijk moet zijn. De praktische opdracht moet duidelijk in stappen aangeboden worden. Daarbij werd vijf maal genoemd dat er nog betere resultaten behaald worden als deze stappen gevisualiseerd worden.

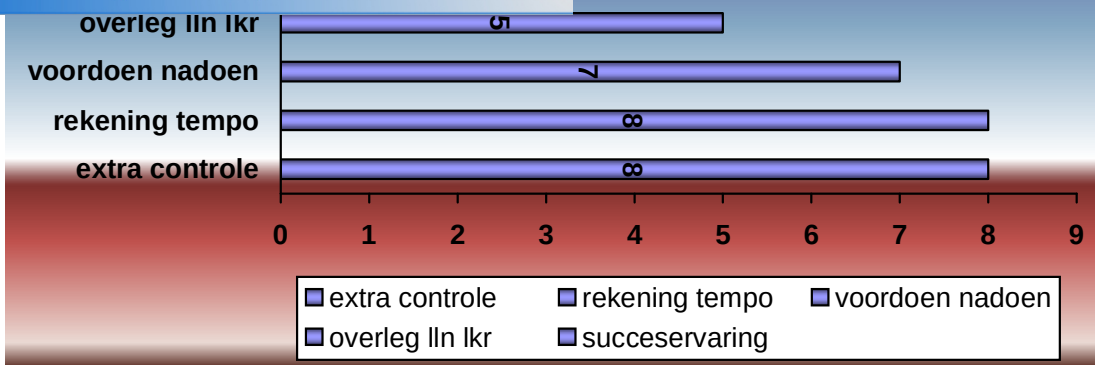
In de drie onderstaande schema's is aangegeven hoeveel mensen deze interventie toepassen / gebruiken bij de praktische activiteiten bij leerlingen met CP. Deze interventies worden ingezet voor, tijdens en na de opdracht.

Vijf personen geven aan dat het bij een leerling met CP belangrijk is dat je opdrachten en vragen ook voor ze visualiseert. (bijvoorbeeld pictogrammen voor een kookopdracht) Acht maal is aangegeven dat naast de klassikale instructie ook extra instructie nodig is. Laat leerlingen samenwerken, dan kan ieder zijn kwaliteiten inzetten wordt tien maal gezegd. Opmerkelijk is dat alle dertien professionals aangeven dat het aanbieden van structuur belangrijk is bij leerlingen met CP.

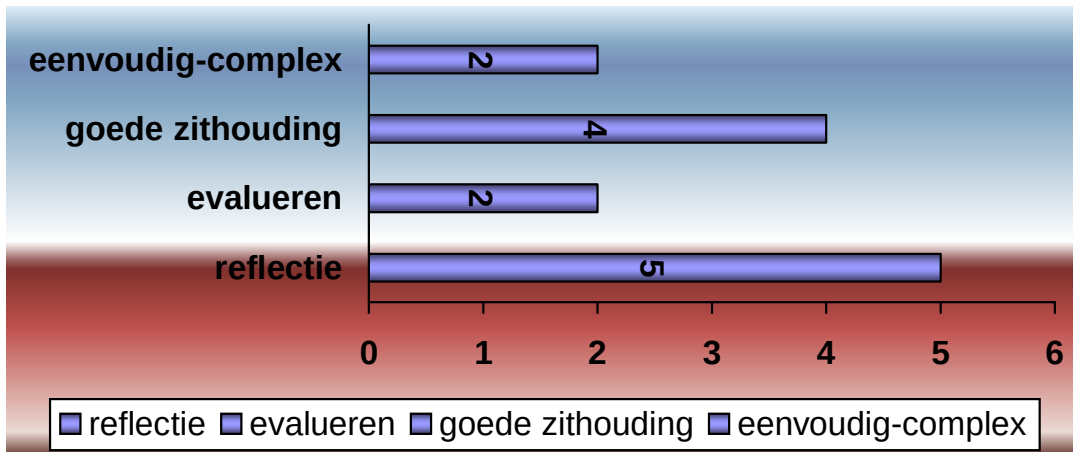

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

Regelmatig overleg tussen de docent en de leerling werd met name door de leerkrachten en ambulant begeleiders naar voren gebracht. De opdracht voorbespreken met de leerling, de leerling zelf oplossingen laten bedenken, succeservaringen op laten doen waardoor enthousiasme behouden blijft, werden als interventies genoemd die erg belangrijk waren. (De leerlingen gaven dit alledrie in hun enquête ook aan als erg belangrijk) Een keer extra navragen of controleren of de leerling de opdracht begrepen heeft werd 8 maal genoemd evenals het rekening houden met het trage tempo.

van belang is dat de leerling een goede voor zijn lichamelijke gesteldheid, ook atie.

De leerling zelf eigenaar maken van zijn opdracht door hem goed te laten reflecteren en gezamenlijk een opdracht evalueren werd door de leerkrachten als belangrijk aangegeven. De succeservaringen worden behaald als de opdrachten van eenvoudig naar complex langzaam opgebouwd worden.

4.2 Aanpassingen in materialen, gereedschappen en omgevingsfactoren

4.2.1 Leerlingen

De leerlingen gaven alle drie ideeën bij wiskunde: Doorzichtige anti slip plakken onder geo-driehoek en liniaal. Daarnaast gaf één leerling aan dat hij bij de handvaardigheidles een tas met aangepast gereedschap van de docent had gekregen. Hij gebruikte hiervan de boor en schroevendraaier op batterijen. Hij vindt het fijn dat andere leerlingen in de klas de tas ook gebruiken.

Voor het schrijven gaf één leerling aan gebruik te maken van de laptop en digitale werkboeken.

4.2.2 Leerkrachten, ambulant begeleiders, ergotherapeuten, orthotheek ambulante begeleiding.

Bij de inventarisatie bij de begeleiders, kwamen erg veel ideeën die kunnen ondersteunen in de praktische lessen. Deze aanpassingen zijn per vak ingedeeld en te vinden in bijlage nummer 3.

4.3 Implementeren aanpassingen

Op de vraag of de leerling meteen tevreden was met de aanpassing werd wisselend gereageerd. De ambulant begeleiders en de ergotherapeuten van de ambulante dienstverlening, gaven alle vier aan dat leerlingen in het reguliere onderwijs vaak moeite hebben met aanpassingen. Het moet zo min mogelijk opvallen omdat ze òfgewoonòwillen zijn. De leerkrachten en ergotherapeuten van de mytylschool gaven allen aan dat de leerling tevreden was met de aanpassingen.

PDF
Complete

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

er gaf was: overleg met de leerling. Maak
griek om de docent van de praktische
lessen bewust te maken van de (on)mogelijkheden van de leerling en welke
orthopedagogische aanpak het beste past bij deze ene leerling. Het blijft niet bij het
leveren van een aanpassing, hiermee kun je vaak de docent wel prikkelen, of op een
ander denkspoor zetten. De ambulant begeleider was ervan overtuigd dat de
pedagogische begeleiding door een docent op de eerste plaats komt. Als het
pedagogisch klimaat goed is en de leerling zich op zijn gemak voelt, dan kun je
aanpassingen doen in gereedschap i materiaal en omgeving.

Een docent geeft bij de ambulante begeleider aan dat Kees, de leerling met CP bij hem in de klas, zijn werk nooit af heeft. *Heb je niet een leuke aanpassing voor hem, zodat hij het werk op tijd afkrijgt?*

De ambulante begeleider besluit vooraleerst te inventariseren waar het probleem in zit. Hij bekijkt het dossier en voert een gesprek met de leerling. Daarnaast voert hij een observatie uit tijdens de handvaardigheidles. *Wat blijkt: de leerling kan nagenoeg alle handelingen motorisch uitvoeren. Waar loopt hij tegen aan? Het tempo van werken en de opdracht is te ruim, deze moet in deelstappen aangeboden worden. Afsproken wordt dat de docent de les in deelstappen uitschrijft dit krijgt Kees op papier, zodat hij een leidraad heeft om mee te werken. De opdracht mag in een kleiner formaat uitgevoerd worden zodat het tempo probleem ook is opgelost.*

5.1 Conclusies uit het onderzoek

In dit hoofdstuk wil ik puntsgewijs de conclusies rondom mijn onderzoek trekken aan de hand van mijn onderzoeksvraag en de daaraan gekoppelde deelvragen. Daaraan vastgekoppeld doe ik aanbevelingen voor de begeleiding van de leerlingen met CP.

Wat hebben leerlingen tussen de 12 en 18 jaar met één handfunctie (oorzaak CP) nodig om autonoom te kunnen functioneren in het onderwijs bij de vakken wiskunde, techniek, schrijven, koken, tekenen en handvaardigheid?

- *Hoe ontwikkelt een jongere zich in de leeftijd van 12-18 jaar?*
- *Hoe ontwikkelt een jongere met CP in de leeftijd van 12-18 jaar zich?*
- *Wat is CP? Wat houdt de unilaterale vorm in?*
- *Wat zijn de gevolgen van CP in het algemeen voor het dagelijks functioneren van de jongere?*
- *Welke interventies zet een docent nu al in bij de verschillende onderdelen binnen de lessen wiskunde, techniek, schrijven tekenen en handvaardigheid?*
- *Welke materialen zijn er nu aanwezig op de dienst ambulante begeleiding?*

De laatste twee deelvragen werden uitgebreid beantwoord middels de enquête en de inventarisatie van de orthotheek van de ambulante begeleiding.

Helaas is de enquête slechts door 3 leerlingen ingeleverd, waardoor ik een minimaal beeld heb gekregen hoe de leerlingen er zelf tegenaan kijken. De conclusies die ik hier uit haal moeten als zodanig bekeken worden. Daarnaast heb ik achteraf spijt dat ik alleen docenten van de mytyschool in de enquête betrokken heb en geen docenten uit het regulier onderwijs. (zie hoofdstuk 6)

5.1.1 Interventies op orthopedagogisch en orthodidactisch niveau

Een leerling met CP zal autonoom kunnen functioneren bij de praktische lessen als hij:

- zich begrepen voelt (van Loen en Verheijden, 2002);
- hij zich in de groep opgenomen voelt (Nelis en Van Sark, 2009);
- kan werken op zijn eigen tempo en zijn kwaliteiten kan inzetten op de juiste momenten;
- er een duidelijke structuur geboden wordt (Swaab, 2010);
- gebruik kan maken van zinvolle aanpassingen die van tevoren zijn besproken met de leerling;
- merkt dat er rekening wordt gehouden met zijn beperkingen.

De conclusies die ik uit de enquêtes heb gehaald zijn in overeenstemming met wat ik in de literatuur onderzocht heb.

5.1.2 Aanpassingen in materialen, gereedschappen en omgevingsfactoren

Van leerkrachten, ergotherapeuten en ambulant begeleiders kreeg ik enorm veel aanpassingen, ideeën en tips die je in kunt zetten bij de praktische lessen. De leerlingen zelf hadden niet zoveel ideeën. Niet alle praktische lessen zitten in hun schoolprogramma. Deze aanpassingen zijn te vinden in bijlage 3 van het onderzoek.

ijfelen geslagen.

Het gevaar van een koffer met aanpassingen is dat je geen maatwerk biedt aan de leerling. De aanpassingen zijn er vooral op gericht om de motorische problematiek te ondersteunen, maar ik omschrijf in dit hoofdstuk dat de sociaal emotionele ontwikkeling en de cognitieve ontwikkeling veel complexer zijn dan de motorische ontwikkeling.

Na het doorlezen en analyseren van de gegevens uit de enquête ben ik tot een andere visie gekomen. Als je een leerling met CP autonomie wilt laten ontwikkelen, vooruit wilt helpen bij de praktische vakken, kun je dit NOOIT doen op enkel één gebied (b.v. motorisch).

Je zult altijd moeten kijken naar de sociaal emotionele, cognitieve en motorische (on)mogelijkheden van de leerling. Daarbij moet je ook kijken naar de omgevingsfactoren: in hoeverre is de docent bekend met CP? In hoeverre kan hij orthopedagogische en orthodidactische interventies toepassen? Ik vind dat al deze vragen beantwoord moeten zijn voordat je overgaat naar aanpassingen in de les.

Zowel leerlingen, ergotherapeuten, leerkrachten als ambulant begeleiders stellen naar mijn idee inderdaad de orthopedagogische en orthodidactische interventies en het leveren van maatwerk nagenoeg allemaal op de eerste plaats. Zij kwamen allemaal met voorbeelden die in de praktijk goed werkten.

Structuur en duidelijkheid zijn zowel voor een jongere met CP als voor een puber in het algemeen een noodzaak.

Puberbrein binnenstebuiten (2009, 2010 H. Nelis Et al) zegt hierover:

Ze willen meer kaders en sturing dan volwassenen vaak denken. De samenleving daarentegen biedt hun steeds meer vrijheid, keuzemogelijkheden en complexiteit.

Voor mij niet nieuw maar wel erg belangrijk om rekening mee te (blijven) houden is het probleem dat leerlingen ervaren in het regulier onderwijs bij het gebruik van aanpassingen. Zij voelen zich daardoor apart van de groep en raken ongemotiveerd. Nelis et al (2009, 2010 H) schrijft over deze motivatie:

...sociale acceptatie en persoonlijke
...drie hormonen. Sociale uitsluiting zet
...woorden: motivatie hangt sterk samen
...met de context waarin iemand leert en of anderen hem wel of niet stimuleren.

Alle drie de leerlingen gaven in de enquête aan waarde te hechten aan overleg met de docent. Ze vinden het belangrijk dat de docent weet wat CP voor hen betekent en ze vragen begrip.

Een docent moet eerst een veilig pedagogisch klimaat creëren voor de leerlingen in de klas en in het bijzonder voor de leerling met CP zodat bij het inzetten van aanpassingen de leerling niet op gaat vallen en zijn motivatie terugloopt.

5.3 Belang van de uitkomsten

De uitkomsten van dit onderzoek zijn van belang voor de leerlingen met CP in het voortgezet onderwijs. Direct daaraan vastgekoppeld zijn de uitkomsten van belang voor alle begeleiders van deze leerlingen: docenten in het regulier en speciaal voortgezet onderwijs, ergotherapeuten en ambulant begeleiders.

5.4 Conclusie en aanbevelingen

Naar mijn idee kan een leerling met CP zijn autonomie ontwikkelen bij de praktische vakken in het regulier onderwijs en in het speciaal onderwijs als:

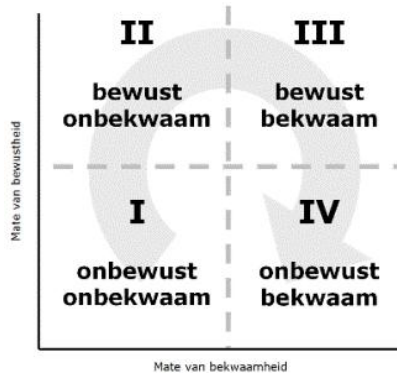
- docenten kennis hebben over CP en als de mogelijkheden en onmogelijkheden op motorisch, cognitief en sociaal emotioneel gebied van die leerling duidelijk zijn;²
- zij (ortho)pedagogische kwaliteiten in huis hebben om deze leerling goed te begeleiden;
- docenten op de hoogte zijn van de verschillende interventies op orthopedagogisch en orthodidactisch gebied;.
- docenten weet hebben van aanpassingen die zij in kunnen zetten bij de praktische vakken.

² Becher, Gorter en Vermeulen (2009)

en uit mijn eigen ervaringen in het
 must onbekwaam. Zij realiseren zich niet
 het CP. Hoe krijg je docenten die

leerlingen moeten begeleiden bij de praktische vakken nu naar het niveau onbewust
 bekwaam?

(zie onderstaand schema: www.talentinontwikkeling.org)

5.4.1 De volgende interventies zijn daarbij nodig:

- Een docentenvoorlichting aan het begin van het jaar. Daarnaast apart overleg met de docenten wiskunde, techniek, handvaardigheid en tekenen om uitleg te geven over de praktische (on)mogelijkheden en de achtergrond van die leerling.
- Een observatie door een ambulant begeleider in de klas bij alle praktische lessen is een must. Dan nabespreken met leerling en docent. Aandachtspunten hierbij zijn de specifieke kenmerken van deze leerling op cognitief, sociaal emotioneel en motorisch gebied, pas daarna samen een koppeling maken naar de orthopedagogische en orthodidactische interventies.
- Een gesprek met de leerling nadat hij alle praktische vakken enkele malen heeft gevolgd om te bespreken wat goed loopt en waar hij hulp bij nodig heeft.
- Een gesprek met de docenten die praktische lessen geven en de ambulant begeleider. Uitwisseling bevorderen, zodat kennis en ervaring met het werken met de leerling gedeeld worden.

Enthusiast willen maken met een handige
handig werken in de les.

Met deze koffer kunnen alle ambulant begeleiders meteen laten zien wat er met eenvoudige aanpassingen op orthopedagogisch en orthodidactisch gebied mogelijk is. Daarnaast zal in deze koffer op een inzichtelijke manier materialen en gereedschappen zitten, waardoor docenten op ideeën worden gebracht voor aanpassingen in hun les. De koffer dient er voor om docenten te prikkelen en enthousiast te maken voor de goede begeleiding van de leerling met CP. Het wordt ingezet als één van de middelen om de docent van onbewust onbekwaam naar het volgende niveau te helpen.

In deze koffer komt:

1. Uitleg over het ziektebeeld CP.
2. Een omschrijving van het belang van het ontwikkelen van autonomie bij kinderen met CP.
3. Er komt een handig kaartensysteem met orthopedagogische en orthodidactische interventies in. Hierbij wordt duidelijk aangegeven dat iedere keer opnieuw maatwerk gegeven moet worden. Bij iedere leerling moet eerst goed geïnventariseerd worden wat op dat moment het probleem is en waar de oorzaak ligt van dat probleem.
4. Per praktisch vak komen op een kaartensysteem voorbeelden van aanpassingen.
5. In de koffer komen de meest gebruikte aanpassingen, zodat meteen gedemonstreerd kan worden door de ambulant begeleider hoe je het in kunt zetten, zodat de leerling en de docent zich er een voorstelling van kunnen maken.

Daarnaast zit er in de koffer het Handboek CP³, dit is ontwikkeld door de ambulante begeleiding van REC Balein. Hierin staat informatie over en gevolgen van CP voor het onderwijs omschreven waaronder ook de gevolgen voor de praktische vakken, en welke interventies ingezet kunnen worden.

³ Handboek Cerebrale parese orthotheek ambulante begeleiding REC Balein 2011

ekstraject. Hoe was het om voor de eerste keer een onderzoek te doen? wat heeft het voor mij als persoon betekent? Wat kan ik er zelf mee in mijn huidige werksituatie? Welke kennis is nieuw voor mij?

6.1 Persoonlijke ervaring

Als je 25 jaar in het onderwijs werkt, dan heb je je eigen manier van werken ontwikkeld. Ik ben vooral erg praktisch. Daarom had ik mijn onderwerp ook snel gevonden. Ik vond het erg leuk om met dit onderwerp aan de slag te gaan. Meteen gekoppeld aan de praktijk, een vraag die je dagelijks tegen komt. Gedurende het onderzoek liep ik er tegen aan dat ik het moeilijk vond om op een heldere manier op papier te zetten wat ik nu wilde zeggen. Ik had zo veel in mijn hoofd zitten, ik vond het moeilijk om het gestructureerd in een verslag weer te geven. Uiteindelijk ben ik tevreden over dit proces en het uiteindelijke resultaat.

Ik vond het erg prettig dat we met een groepje maandelijks bij elkaar kwamen om te overleggen, hierdoor leg je je zelf steeds een deadline op. Doordat je het werk van anderen ziet en bespreekt, krijg je steeds nieuwe impulsen van je medestudenten en begeleider waar je weer mee verder kunt. Dit werkte bij mij erg motiverend. Ik heb mijn onderzoek ook regelmatig aan mijn critical friend laten lezen. Zij gaf mij weer eyeopeners waar ik meteen iets mee kon.

6.2 Reflectie op het verloop van het onderzoek

Het was voor mij de eerste keer om een onderzoek uit te voeren. Ik moest in het begin wennen om in een strak (theoretisch) stramien te denken en uit te voeren. Maar al heel snel gaf dit stramien mij steun en uitkomst op de goede momenten. Als ik dit stramien niet had gehad, was ik niet tot de verdieping gekomen. Omdat ik al zolang in het onderwijs werk, ben je gewend om op een bepaalde manier te werken, te kijken, naar problemen. Ik heb nu gemerkt dat doordat ik op een andere manier moest kijken en werken, ik de focus op een andere manier ging leggen. Dit verleggen van de focus is een meerwaarde geweest voor mijn denkproces en zelfs ook voor mijn ontwikkeling als persoon.

o tafel ligt. Door de theorie en de praktijk
stuk waar ik zelf en veel mensen in de

De opbrengst van dit onderzoek vind ik verrijkend. Het had echter nog verder kunnen gaan. Graag had ik meer leerlingen uit het regulier en speciaal onderwijs willen betrekken bij mijn vragen. Ik realiseer mij dat dit wellicht meer stof had gegeven voor mijn onderzoek en conclusies.

Achteraf gezien zou ik ook docenten uit het regulier onderwijs hebben willen betrekken bij het onderzoek. Vooral omdat ik stel dat docenten in het regulier onderwijs vaak onbewust onbekwaam zijn op dit gebied. Hoe ervaren zij het om een leerling met CP in de klas te hebben? Waar lopen ze wel / niet tegenaan? Het zou zeer interessant zijn om hier verder onderzoek naar te doen!

Op basis van dit onderzoek zou ik de komende periode de volgende zaken willen ontwikkelen:

- Bij het maken van de koffer leerlingen met CP van het VSO Mytyschool Gabriël en leerlingen met CP uit het regulier onderwijs betrekken zodat ik hun ideeën kan toevoegen aan het koffer.
- De koffer zou ik willen toetsen bij docenten in het regulier voortgezet onderwijs, waardoor ik hen betrek bij de totstandkoming van de koffer en de koffer nog completer kan maken. Tevens zorg ik er dan voor dat ik de docenten kan bevragen op hun ervaringen met deze leerlingen.
- Ik wil dit koffer gaan ontwikkelen zodat ik hiermee op een handige manier voorlichting kan geven aan docenten in het regulier onderwijs.

6.3 Reflectie op persoonlijke ontwikkeling

Aan de hand van het competentieprofiel voor ambulant begeleiders⁴ heb ik bekeken welke stappen ik in mijn ontwikkeling gemaakt heb. Van de elf competenties heb ik er een aantal uitgehaald waarvan ik denk dat ik ontwikkeling heb doorgemaakt gedurende dit onderzoek.

⁴ Competentieprofiel Ambulant begeleider KPC groep juni 2009

...n niveau naar excellent niveau ben
overgelept. Naast het begeleiden van individuele docenten en teams van docenten heb ik nu kennis en ervaring opgedaan die ik inzet om het zorgsysteem van een school te kunnen versterken.

- Vakmatige beheersing:

Beheerst de vakinhoudelijke kennis en vaardigheden door continue verdieping en verbetering en door integratie met andere inhoudelijke gebieden.

Door dit onderzoek ben ik mij gaan realiseren dat ik door ervaring veel kennis in huis heb. Op een aantal ziektebeelden en begeleidingstrajecten begeef ik mij op excellent niveau. Ik ben mij nu bewust welke stappen ik moet maken om ook voor de ziektebeelden waar ik nog niet zoveel ervaring en kennis van heb mijn kennis kan verbeteren van ervaren naar excellent en ben ik bewuster van de stappen die ik daarbij moet maken.

- Vernieuwend denken en handelen:

Komt op basis van reflectie op verschillende begeleidingsbehoeften en door experimenteren in de eigen begeleidings-situatie tot vernieuwende voorstellen.

Ik vind dat ik aan alle kenmerken van excellent niveau voldoe.

Gedurende de hele studie en het maken van het onderzoek, heb ik voor ogen gehouden welke verbetering dit op kan leveren voor de ambulante dienst. Wat ik vooral geleerd heb is om dit volgens een bepaald plan te doen.

- Stimuleren tot vernieuwing:

Ondersteunt anderen bij het bijhouden van relevante ontwikkelingen op het gebied van ambulante begeleiding.

Bij deze competentie zit ik op ervaren niveau. Mijn eerstvolgende stap die ik zou willen zetten om dit om te buigen naar excellent niveau is collega's te stimuleren hun begeleiding steeds te verbeteren. Dit wil ik doen door ze voor te lichten welke positieve ervaringen en kennis ik heb opgedaan door middel van dit onderzoek.

- Ontwikkelen en plannen van ambulante begeleiding

Beheerst in zeer ruime mate onderzoeks- vaardigheden m.b.t. pedagogisch- didactisch onderzoek, kan uit de onderzoeks- gegevens conclusies trekken en na overleg met betrokkenen vanuit de te begeleiden school, dit omzetten in concrete handelings- adviezen (en de uitvoering ervan).

PDF
Complete

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

Door dit onderzoek heb ik geleerd om

Presentatie- en gespreksvaardigheden

Presenteert ook informatie uit onderzoeken van andere disciplines en begeleidingssituaties en past bovendien meerdere gespreksvormen toe.

Op dit moment zit ik op ervaren niveau. Een aantal items uit het excellent niveau beheers ik (gespreksvaardigheden), maar ik vind dat ik nog niet genoeg ervaring heb opgedaan. Ik hoop hierin mijzelf de komende tijd te kunnen ontwikkelen. Doordat ik voor dit onderzoek mij moest houden aan een duidelijk stramien, heb ik de meerwaarde aan een kader voor bijvoorbeeld een presentatie, ervaren.

- Onderzoeks- en begeleidingsrapportage

Geeft een adequaat begeleidingsplan dat gericht is op de begeleiding van de leerlingen schriftelijk correct weer. Deze competentie beheers ik op excellent niveau.

Ik ben mij ervan bewust dat je hierbij aan moet sluiten bij de docenten die vaak onbewust onbekwaam zijn. Met andere woorden, je kunt een mooi doel opstellen voor de leerling, je zult bij de werkwijze aan moeten sluiten bij de ervaring en kennis van de docent.

Kort samengevat: Het was een goed leerproces.

Website

www.cbo.nl bekeken op 14-3-2011

<http://www.medicalrescue.nl/index.html> bekeken op 17-11-2010

www.talentinontwikkeling.org bekeken op 23-3-2011

www.kpcgroep.nl bekeken op 29-5-2011

Artikel

Richtlijn diagnostiek en behandeling van kinderen met spastische cerebrale parese, 2007, www.cbo.nl

Literatuur

J. Spiekhout, E. Rengenhart, A. Diesfeldt, S. da Costa, T Boon-Dirks, H. v.d. Berg, (1993). *Als je kind het zelf niet kan*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum

F. Harinck, (2007). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen Apeldoorn: Garant

M. Bisschop, T. Compennolle, (1997). *Je kind kan het zelf*. Antwerpen: Standaard uitgeverij van Holkema en Warendorf

M. Ambagtsheer, (2006) *Kanjers van 10 tot 18 jaar*. Baarn:Tirion

E.H.H. van Loen, J.M.A. Verheijden, (2005) *Kind en Hemiparese, beleven en behandelen*. Meppel: Bosk Krips

M.J. Meihuizen-de Regt, J.M.H. de Moor, A.H.M. Mulders (2009) *Kinderrevalidatie* Assen: van Gorcum

R. Kohnstam, (2009) *Kleine ontwikkelingspsychologie, de puberjaren*. Houten: van Bohn Stafleu van Loghum

T. Kallenberg, B. Koster, J. Onstenk, W. Scheepsma, (2007) *Ontwikkeling door onderzoek*. Zutphen:Thieme Meulenhoff

H.Nelis, Y.van Sark, (2009) *Puberbrein binnenstebuiten*. Utrecht/Antwerpen: Kosmos uitgevers

D.Swaab, (2010) *Wij zijn ons brein*. Amsterdam: uitgeverij Contact

** Algemene informatie*

1. Ben je een jongen of meisje?

- ☐ Jongen
- ☐ Meisje

2. Welk type onderwijs volg je?

- ☐ VMBO
- ☐ HAVO
- ☐ VWO
- ☐ Anders, nl.....

3. In welk leerjaar zit je?

- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6

4. Wat is je leeftijd?

..... jaar

** Deelname aan de wiskunde lessen*

5. Haal je voldoende voor wiskunde?

- ☐ Ja
- ☐ Soms
- ☐ Nee, nooit

6. Wat vind je van het vak wiskunde? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- ☐ Ik snap het gewoon niet
- ☐ Ik vind het tekenen moeilijk
- ☐ Ik snap het
- ☐ Ik heb aanpassingen bedacht
- ☐ De leraar / iemand anders nl.....heeft aanpassingen bedacht
- ☐ De aanpassingen zijn:.....

7. Wat zou er moeten veranderen om goed mee te kunnen doen met de les?

.....
.....
.....

8. Wat vind je van het vak handvaardigheid? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- ☐ Ik vind het moeilijk
- ☐ Ik heb nooit leuke ideeën
- ☐ Ik vind het gemakkelijk

.....heeft aanpassingen bedacht
.....

9. Wat zou er moeten veranderen om goed mee te kunnen doen met de les?

.....
.....
.....

10. Wat vind je van het vak tekenen? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Ik vind het moeilijk
- ☐ Ik heb nooit leuke ideeën
- ☐ Ik vind het gemakkelijk
- ☐ Ik heb aanpassingen bedacht
- ☐ De leraar / iemand anders nl.....heeft aanpassingen bedacht
- ☐ De aanpassingen zijn:.....

11. Wat zou er moeten veranderen om goed of beter mee te kunnen doen met de les?

.....
.....
.....

12. Nam je op de basisschool deel aan de lessen handvaardigheid en tekenen ?

- ☐ Ja, altijd
- ☐ Soms
- ☐ Nee, nooit

13. Wat vind je van de kooklessen? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Ik heb nooit kookles (ga door naar vraag 15)
- ☐ Ik vind het moeilijk
- ☐ Ik vind het gemakkelijk
- ☐ Ik heb aanpassingen bedacht
- ☐ De leraar / iemand anders nl.....heeft aanpassingen bedacht
- ☐ De aanpassingen zijn:.....

14. Wat zou er moeten veranderen om goed of beter mee te kunnen doen met de les?

.....
.....
.....

15. Wat vind je van de techniek lessen? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Ik heb nooit techniekles (ga door naar vraag 17)
- ☐ Ik vind het moeilijk
- ☐ Ik vind het gemakkelijk
- ☐ Ik heb aanpassingen bedacht
- ☐ De leraar / iemand anders nl.....heeft aanpassingen bedacht
- ☐ De aanpassingen zijn:.....

16. Wat zou er moeten veranderen om goed of beter mee te kunnen doen met de techniekles?

17. Wil je aangeven of je het ermee eens of oneens bent en in welke mate?

	Zeer mee eens	Mee eens	Mee oneens	Zeer mee oneens
Ik vind de lessen handvaardigheid leuk	☐	☐	☐	☐
Ik vind de lessen tekenen leuk	☐	☐	☐	☐
Ik vind wiskunde een leuk vak	☐	☐	☐	☐
Ik vind de technieklessen leuk	☐	☐	☐	☐
Ik vind de kooklessen leuk	☐	☐	☐	☐
Ik kan aan alle onderdelen meedoen	☐	☐	☐	☐
Ik vind de lessen gemakkelijk	☐	☐	☐	☐
Ik maak gebruik van aanpassingen	☐	☐	☐	☐
De docent overlegt met mij over tweehandig werken	☐	☐	☐	☐
Medeleerlingen helpen mij tijdens de les	☐	☐	☐	☐
Ik kan duidelijk en snel schrijven	☐	☐	☐	☐
De laptop is een handige schrijfvervanger	☐	☐	☐	☐
Ik schrijf liever dan dat ik typ	☐	☐	☐	☐

18. Wat doe je als je aan een onderdeel van een les niet deel kunt nemen?

- ☐ Dan doe ik een vervangende activiteit zoals.....
- ☐ Dan hoef ik niet aanwezig te zijn in de les
- ☐ Dan krijg ik een andere taak zoals
- ☐ Anders nl.....
- ☐ Ik kan altijd wel deelnemen

** De volgende vragen gaan over knelpunten en belemmeringen tijdens de lessen waarbij je tweehandig moet werken*

19. Welke knelpunten ervaar je tijdens de lessen (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ De lessen zijn over het algemeen (te) prestatiegericht
- ☐ Jongeren met een beperking worden niet geaccepteerd
- ☐ Materialen zijn niet aangepast
- ☐ Lessen worden niet (voldoende) aan mijn problematiek aangepast
- ☐ De accommodatie is niet (voldoende) aangepast, bv. bereikbaarheid
- ☐ De docent houdt niet genoeg rekening met mij of snapt mij niet

- Ik ervaar geen knelpunten

20. Welke persoonlijke belemmeringen spelen een rol tijdens de lessen waarbij je tweehandig moet werken? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Ik kan niet meekomen met de andere leerlingen tijdens de les
- Ik kan vanwege mijn lichamelijke beperkingen niet goed deelnemen aan de les (graag toelichten z.o.z.)
- Ik voel me (nog) niet op mijn gemak tussen de andere leerlingen
- Ik krijg onvoldoende hulp om goed deel te nemen
- De lessen zijn te moeilijk voor mij
- Een andere belemmering, namelijk.....
- Ik ervaar geen persoonlijke belemmeringen

* De docent wiskunde handvaardigheid tekenen techniek koken

21. Hieronder volgen een aantal stellingen over de docenten

Wil je aangeven of je het ermee eens of oneens bent en in welke mate?

	Ze er mee eens	Mee eens	Mee oneens	Ze er mee oneens
Mijn docent is goed op de hoogte van mijn diagnose	☐	☐	☐	☐
Mijn docent past lessen aan op mijn niveau	☐	☐	☐	☐
Mijn docent bespreekt met mij wat ik wel en niet kan	☐	☐	☐	☐
Mijn docent heeft begrip voor mijn situatie	☐	☐	☐	☐
Mijn docent stimuleert mij tot zelfstandig werken	☐	☐	☐	☐

* Ideeën

22. Heb jij ideeën hoe de lessen waarbij je tweehandig moet werken voor jou (nog) leuker zouden zijn?

- Ja. Graag hieronder toelichten!
- Nee

23. Wat vind jij een fijne manier om je lesstof te verwerken?

- Ik schrijf alles
- Ik heb een aangepaste pen / potlood nl.....
- Ik typ alles
- Mijn werkboeken staan op de laptop
- Ik heb eenhandig leren typen met een methode

Hieronder is er ruimte voor opmerkingen of toelichtingen:

PDF
Complete

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

**Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Heel hartelijk bedankt voor je medewerking!

Enquête: Eenhandig werken in de les

S.V.P. aankruisen wat van toepassing is

* Algemene informatie

1. Ik werk als
 - ☐ Leerkracht
 - ☐ Ambulant begeleider
 - ☐ Ergotherapeut

* Aanpassingen aan de wiskunde lessen

2. Welke aanpassingen heb je (ooit) bedacht bij het vak wiskunde?
 - ☐ Voor het tekenen
.....
 - ☐ Voor de rekenmachine
.....
 - ☐ Voor het schriftelijk verwerken
.....
 - ☐ Binnen de methode
.....
 - ☐ Orthodidaktische en of orthopedagogische aanpassingen
.....
3. Was de leerling meteen tevreden met de aanpassing?
.....
4. Wat is /was er nog meer voor nodig om de leerling met CP zelfstandig aan een wiskunde opdracht te laten werken?
.....
5. Welke manieren en of interventies zet je in om leerlingen zelfstandig te laten werken?
.....

* Aanpassingen aan de handvaardigheid -en techniek lessen

6.
 - ☐ Ik vind het gemakkelijk om handvaardigheidles te geven
 - ☐ Ik vind het moeilijk om handvaardigheidles te geven
 - ☐ Ik heb nooit leuke ideeën
 - ☐ Ik heb aanpassingen bedacht voor leerlingen met CP
 - ☐ Mijn collega- leraar / iemand anders nl..... heeft aanpassingen bedacht

materiaal (b.v. brooddeeg i.p.v. klei)

Orthopedagogische en orthodidaktische interventies

methode.....

gebruik van websites

andere, namelijk.....

7. Was de leerling meteen tevreden met de aanpassing?

8. Wat is /was er nog meer voor nodig om de leerling met CP zelfstandig aan de praktische opdracht te laten werken?

9. Welke manieren en of interventies zet je in om leerlingen zelfstandig te laten werken.?

* Aanpassingen aan de teken lessen

10.

- ☐ Ik vind het gemakkelijk om tekenles te geven
- ☐ Ik vind het moeilijk om tekenles te geven
- ☐ Ik heb nooit leuke ideeën
- ☐ Ik heb aanpassingen bedacht voor leerlingen met CP
- ☐ Mijn collega- leraar / iemand anders nl..... heeft aanpassingen bedacht

De aanpassingen zijn:

gereedschap.....

materiaal.....

orthopedagogische en orthodidaktische interventies

methode.....

e aangeven of je het ermee eens of oneens bent

	Zeer mee eens	Mee eens	Mee oneens	Zeer mee oneens
Ik ben goed op de hoogte van de diagnose van de leerling	☐	☐	☐	☐
Ik ben goed op de hoogte van de mogelijkheden van de leerling	☐	☐	☐	☐
Ik pas lessen aan op het niveau van de leerling	☐	☐	☐	☐
Ik overleg met andere disciplines om de goede aanpassingen / interventies toe te passen	☐	☐	☐	☐
Ik bespreek met de leerling wat hij wel en niet kan	☐	☐	☐	☐
Ik bedenk samen met de leerling oplossingen	☐	☐	☐	☐
Ik stimuleer de leerling tot zelfstandig werken	☐	☐	☐	☐

** Aanpassingen bij de schriftelijke verwerking*

19. Mijn ervaringen:

- ☐ Leerlingen met CP schrijven meestal alles
- ☐ Hebben een aangepaste pen / potlood nl.....
- ☐ Gebruiken anti slip onder hun schrijfwerk
- ☐ Typen alles
- ☐ De werkboeken staan op de laptop
- ☐ Hebben eenhandig leren typen met een methode

Hieronder is er ruimte voor opmerkingen of toelichtingen:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Heel hartelijk bedankt voor je medewerking!

Voor het tekenen van wiskundige figuren

- Verzwaarde liniaal
- Anti slip onder liniaal
- Blokje op liniaal om vast te houden
- Antislip onder geodriehoek (doorzichtig)
- Stevige passer, dun karton onder blaadje zodat passer er fingeprikt kan worden
- Antislipmatje onder schrift / boek
- Uitvergroten werkbladen (bij visusproblemen)
- Tekenprogramma computer
- Voorgedrukte assenstelsels, tabellen etc.
- Goed vulpotlood dat niet geslepen hoeft te worden

Rekenmachine

- Grotere rekenmachine waardoor grotere knoppen
- Antislip onder rekenmachine

Schriftelijke verwerking

- Wiskundeprogramma op de computer
- Rekenschrift met grote 1 x 1 cm ruitjes

Binnen de methode

- Mondeling toetsen
- Mondeling opdrachten maken
- Online methode oefeningen
- Oefeningen maken digischool

Handvaardigheid en technieklles

- Spijkerhouder

- Met priem alvast gat maken zodat spijker inslaan makkelijk gaat
- Verlengen handvat bij stelen
- Draadinsteker

- Spuitbus met verf ipv kwast
- Dikke stiften ipv potloden

**PDF
Complete**

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

akken

n materiaal of gereedschap met lijmkleem

- of bank Schroef of andersip
- Gekleurde lijm inzetten bij visusproblemen
- Knippen: papierhouder

- Schaar op batterijen
- Blokschaar
- Indien mogelijk stevig papier gebruiken
- Geen klein friemelwerk uit laten knippen. Dit door medeleerling of leerkracht laten doen.
- Als er iets uitgeknipt moet worden, knip dan alvast het omliggende restpapier weg, zodat het formaat om te knippen handzamer wordt.
- Gebruik van een goede scherpe schaar is noodzaak.
- Schuurblok met handgreep

- Snijmachine
- Elektrische schroevendraaier en boortje

- In verband met veiligheid goed overwegen of leerling aan alle opdrachten mee kan doen.

Tekenen

Gereedschap

- Dikkere greep / grip
- Dikke kwasten
- Driehoek potloden
- Dikke potloden
- Wasco
- Spuitbus met verf ipv kwast
- Zachte krijtjes
- Stempelen ipv tekenen

Materiaal

- Steviger papier
- Gebruik van mallen
- Papier fixeren

PDF
Complete

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

digischool, kunstmachine.nl google art

Reukies

Snijden

- Spijkerplank, aangepaste snijplank waarop groente en/of fruit geprikt kunnen worden.

- Antislipmat onder snijplank, kommen en kannen
- Scherpe messen gebruiken (mits de leerling deze goed kan hanteren)
- Hakker gebruiken om groenten fijn te snijden of keukenmachine
- Dunschiller ipv aardappelmesje
- Pizzasnijder
- Appelboor
- partjessnijder

Koken

- Afgietdeksel gebruiken of draadmandjes met handvat, of vergiet gebruiken om af te gieten.

- Hete pannen aanpakken met (lange) ovenwanten. Of wanten met antislip erop
- Gasaansteker ipv lucifers

Overige

- Gebruik elektrische apparatuur: elektrische blikopener, staafmixer, keukenmachine.
- Openen potten met draaideksel: er zijn diverse verschillende pottenopeners verkrijgbaar; uitproberen welke het beste werkt
- Flessenborstel op zuignap voor afwassen van glazen, kopjes
- Keukenschort met lange linten zodat je voor kunt strikken of klittenbandsluiting achter.
- Wanneer in pannen op het vuur flink geroerd moet worden, indien mogelijk steelpan of pan met grote grepen gebruiken
- In winkel: voorgesneden / gewassen groente en of vlees kopen
- Mixen: kom op antislipmat plaatsen of speciale kom gebruiken welke vastgezogen kan worden op aanrechtblad of keukenmachine/mixer inzetten.
- Goede zithouding. Eventueel werkkruk inzetten.

PDF
Complete

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

- Snij-instructies via youtube filmpjes bekijken.
- Verklein opdrachten in verband met tempoprobleem

Schriftelijke verwerking

Schrijven

- Antislip onder schrijfwerk / blaadje vastzetten met plakband
- Aangepast schrijfmateriaal:
 - dikkere grip om pen en potlood
 - driehoeks grip
- Géén vulpen, wel fjnnschrijver goede grip
- Bied leerlijn schrijfvaardigheden
- Bied instructie om de aangedane hand in te zetten bij papierfixatie.
- Stimuleer inzet aangedane arm/hand d.m.v. fixatie of actief meewerken.

Laptop computer

- Bied leerlijn typen middels Type4Kids, Type Basic/TypeTopia.
- Bied een leerlijn over het gebruik van Alpha smart, laptop of computer.
- Cursus word-windows
- Eenhandig type methode: Type wijzer
- Werkboeken op laptop
- Mapjes goed structureren
- Draadloze muis